

Komentar: Srbi, Crnogorci i Evropa

Author: [IWPR Balkans](#)

Dva ekonomska sistema i nepostojanje centralnih vlasti su i dalje glavne prepreke za integraciju bivše jugoslovenske države u Evropsku uniju.

Sve dublja politička kriza u Srbiji, uz nevoljnu podršku Crne Gore zajedničkim institucijama, pretila da ugrozi napore zajedničke države čiji je cilj pridruživanje Evropskoj uniji.

Proces integracije u EU otežava usporeno uspostavljanje zajedničkog tržišta i funkcionalnih centralnih institucija što je preduslov Evropske unije koji državna zajednica Srbije i Crne Gore mora ispuniti da bi se krenulo u pregovore o pridruživanju.

Komesar EU Kristofer Paten, tokom svoje nedavne posete Beogradu jasno je stavio do znanja da se ovi uslovi moraju ispuniti. On je, također, naglasio da bi državna zajednica trebala da ima zajedničku ekonomsku politiku i insistirao da se krhke zajedničke institucije moraju ojačati.

Medjutim, Srbija i Crna Gora su još daleko od uspostavljanja funkcionalne zajedničke države. Ekonomski sistemi dve republike još uvek su isuviše različiti u nekim ključnim aspektima. Staviše, postoje strahovanja da savezne institucije neće biti u stanju da uspostave funkcionalnu kontrolu nad jedinstvenim tržištem.

Da bi se resili ovi problemi, savezna vlada je formirala Savet za evropske integracije, čiji su članovi predsednik državne zajednice Svetozar Marović i predsednici vlade obe republike. Ipak, nije izvesno da će rešenja koja će predložiti Savet za evropske integracije do kraja ove godine zadovoljiti Evropsku uniju.

Prve razlike između ekonomskih sistema u dve republike nastale su krajem devedesetih kada je crnogorska vlada uspostavila odvojeni pravni i ekonomski sistem mada je nominalno ostao u okviru jugoslovenske države. Ovaj proces odvajanja nastavio se i nakon zbacivanja Slobodana Miloševića s vlasti 2000. godine, pri čemu su međusobni odnosi Srbije i Crne Gore ostali nerazreseni.

Crnogorske aspiracije za nezavisnošću raspršene su u martu 2002. godine kada je Crna Gora - pod pritiskom Evropske unije - potpisala sporazum o redefinisavanju državne zajednice sa Srbijom. S obzirom na to da su se tumačenja sporazuma i izgleda nove državne zajednice razlikovala, dvema republikama je bilo potrebno još citavih godinu dana pregovora da bi usvojile Ustavnu povelju, te je državna zajednica konačno i formalno proglašena u februaru 2003. godine.

Razlike u gledistima bile su značajne jer su se ticale ključnih principa na osnovu kojih bi trebalo da se uspostavi funkcionalna federacija. Srbija je smatrala da bi nova državna zajednica trebala da ima neku vrstu centralne vlasti, doduse sa ograničenim ovlašćenjima. Medjutim, Crnogorci su bili protiv toga zauzimajući se za uspostavljanje mehanizama pomoću kojih bi se koordinirale funkcije i politika dve republike.

Evropskoj uniji je, u početku, bilo stalo da obezbedi potpisivanje sporazuma, a precutno se podrazumevalo da bi bilo kakav sporazum otvorio vrata procesu evropskih integracija.

Ipak, sada je poruka Evropske unije drugačija. Kako stvari stoje, srpsko-crnogorski sporazum ne pruža dovoljno čvrstu osnovu za funkcionalnu, snažnu državu zbog čega bi dve republike trebale da nadju siri i sveobuhvatniji zajednički imenitelj.

Da bi imala partnera u pregovorima koji ce biti u stanju da upravlja procesom pridruzivanja, Evropska unija insistira da organi drzavne zajednice moraju imati dovoljno stabilne institucije i ovlasčenja da vrse izvesne kljucne funkcije. Evropska unija takodje zahteva uspostavljanje jedinstvenog trzista na celokupnoj teritoriji drzavne zajednice.

Pregovori su potrajali citavu godinu dana pod budnim okom Evropske unije pre nego sto su parlamenti Srbije i Crne Gore konacno usvojile zakon koji sadrzi akcioni plan za uskladjivanje dva ekonomska sistema, sto je jedan od glavnih preduslova za pridruzivanje.

Uprkos svemu tome, akcioni plan jos uvek ne ispunjava sve kriterijume koje je iznela Komisija Evropske unije. Na primer, mada je usaglaseno preko 90 odsto carinskih dazbina izmedju Srbije i Crne Gore, ostalo je oko 50 neusaglasenih carinskih nameta - uglavnom u oblasti poljoprive. Pregovori o stabilizaciji i pridruzivanju Evropskoj uniji ne mogu zapoceti dok se i preostale carinske stope ne usaglase.

Takodje, postoje neke druga pitanja iz oblasti carina koja se moraju razresiti. Ne postoji dogovor o tome da li bi carinsku kontrolu trebalo da sprovodi centralni organ - sto je upravo ono sto Evropska unija zeli - ili bi se carinska kontrola vrsila koordiniranjem dve postojece carinske sluzbe.

Dodatni problem predstavlja nepostojanje zajednicke politike subvencija u oblasti poljoprivrede i industrije. Bez zajednicke politike u ovoj oblasti ne mozete imati jedinstveno trziste. Pored toga, akcioni plan ne predvidja zajednicki organ protiv monopola i nelojalne konkurencije na nivou drzavne zajednice.

Najzad, mada postoji sporazum da se srpski dinar i evro koji je trenutno u opticaju u Crnoj Gori paralelno koriste kao zakonska sredstva placanja u citavoj drzavnoj zajednici, odgovarajuci sistem placanja tek treba uspostaviti izmedju dve republike, a to se nece dogoditi tako brzo.

Uprkos ovim problemima, u septembru ove godine Evropska unija je pokrenula proces izrade studije o izvodljivosti koja bi trebalo da utvrdi da li je drzavna zajednica Srbije i Crne Gore spremna za otpocinjanie pregovora o stabilizaciji i pridruzivanju. Ovaj potez Evropske unije predstavlja gest dobre volje i politicke podrške uoci samita u Solunu odrzanog ovog leta na kome je Evropska unija saopstila da je sada spremna da razmatra mogucnost pridruzivanja zemalja zapadnog Balkana.

Standardni uslovi Evropske unije za ugovor o pridruzivanju obuhvataju pitanja kao sto su demokratizacija, vladavina prava, ljudska prava i - u slucaju Srbije i Crne Gore - punu saradnju sa Medjunarodnim krivicnim sudom za ratne zlocine u bivsoj Jugoslaviji. Medjutim, ova pitanja verovatno nece biti odlucujuci faktori.

Visoki zvanicnici Evropske unije koji su posetili Srbiju i Crnoj Goru tokom poslednja dva meseca kazu da su glavni kriterijumi za izradu studije o izvodljivosti ekonomska harmonizacija i uspostavljanje funkcionalnih struktura vlasti - makar i samo u naznakama za pocetak - na nivou drzavne zajednice.

Komisija Evropske unije jasno je stavila do znanja da je jos uvek nezadovoljna akcionim planom u pogledu ova dva preduslova.

Studija o izvodljivosti trebalo bi da se završi u martu 2004. godine. Negativan odgovor znacice da Srbija i Crna Gora moraju iznova zapoceti citav proces.

Medjutim, kako se kritični datum približava, sve je manje verovatno da se važne promene mogu sprovesti na vreme jer je tekuća politička kriza u Srbiji onemogućila vladajuću koaliciju da obezbedi parlamentarnu

vecinu neophodnu za usvajanje zakona o uskladjivanju poreskih stopa.

Sada se postavlja pitanje da li bi prevremeni parlamentarni izbori o kojima se trenutno raspravlja u javnosti mogli da uklone prepreke za usvajanje zakona. Puno toga zavisi i od spremnosti Crnogoraca da se ukljuce u proces stvaranja snaznijih centralnih institucija.

Mihajlo Crnobrnja je specijalni savetnik za pitanja evropskih integracija pri srpskom Ministarstvu za medjunarodne ekonomske odnose.

Focus: Balkans: Regional Reporting & Sustainable Training

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/komentar-srbi-crnogorci-i-evropa>